БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт по балканистика с Център по тракология
"Проф. А. Фол"
Вх. № 158 НО-05-05/2811 22 20 г.

СТАНОВИЩЕ

от проф.Надя Георгиева Бояджиева, доктор на науките по „Международно право и международни отношения“
Институт за балканистика с център по тракология „Проф. Александър Фол“ към Българската академия на науките,

член на научно жури за присъждане на академичната длъжност „професор“ по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление История и археология (Международни отношения на Балканите през 40-те години на XX век)

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 55 от 15.07.2022 г. и на интернет-страницата на Института за балканистика с център по тракология „Проф. Александър Фол“ към Българската академия на науките (ИБЦТ-БАН) за нуждите на Секция Модерни Балкани в ИБЦТ-БАН участва единствен кандидат – доцент, доктор на историческите науки Бисер Петров Петров.

Доцент Бисер Петров има дългогодишен изследователски стаж като учен в ИБЦТ-БАН. Преди постъпването си в БАН той придобива ценен административен опит, практически умения и знания като специалист в Агенция за българите в чужбина към Министерския съвет на Република България и в Културно-просветния център „В. Априлов” към Министерството на образованието. Завършил е специалност история и философия, и специалност руска филология. Той започва академична кариера като докторант в Института за Балканистика към БАН, където придобива образователна и научна степен „доктор“ (по история) с дисертационен труд, посветен на некомунистическата съпротива в окупираните балкански страни (1997), и две години по-късно заема длъжността н. с. II ст. в Института по балканистика, БАН. Оттогава академичната кариера на доц. Петров е свързана с изследователската и научната му работа в същия институт, където продължава да работи и понастоящем.

Неговите научни интереси са посветени на изследването на различни аспекти на балканската история и международните отношения на Балканите, в частност политиката на Великите сили към балканските държави в Най-ново време. Израз на научните му предпочитания е и демонстрираният интерес към разработването на проблема за колаборационизма в Албания, Сърбия и Гърция във всичките му проявления по време на Втората световна война, чийто продукт е хабилитационният му труд, представен в конкурса за заемане на академичната длъжност ст. н. с. II ст. (доцент) в Института по балканистика, БАН (2010, ВАК). Логично и закономерно е и получаването на високага оценка на изследователската работа на доц. Петров, комуто през 2019 г. е присъдена научната степен „доктор на науките“, след защита на дисертационен труд на тема: „България и новото славянско движение, 1941 – 1948“. (Диплома от БАН, 2019).

Представените документи и материали отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за приложението на ЗРАСРБ, както и на Приложението към Правилника на Научния съвет на Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Ал. Фол“ при БАН относно условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности.

2. Оценка на приносите

Представените за рецензиране в конкурса научни трудове биха могли да бъдат тематично подредени в три групи. Към първата група бих отнесла хабилитационния труд с интригуващото заглавие „*Дипломация и диверсия на Балканите: Британската политика към Албания по време и след Втората световна война.*“ София: ИК „Гутенберг“, 2020, 306 с. ISBN: 978-619-176-178-4., студията „*Great Britain and Resistance in Albania, 1943-1944.*“ – Etudes Balkaniques, 2006, № 2, 87-118, както и статиите: *Petrov, B. British Policy towards Albania: April 1939 – April 1941.* – Etudes Balkaniques, 2004, № 4, 51-68; Petrov, B.

The Occupation of Albania of 1939 in the Light of Anglo-Italian Relations. – In: Italy's Balkan Strategies (19th – 20th Century). Ed. by Vojislav Pavlović. Belgrade: Institute of Balkan Studies of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Special Editions 123, 2014, 213-222; Petrov, B.*The Neglected Ally: Zog of Albania in British Military Plans*. - Etudes balkaniques, 2013, No. 3-4, 38-58.

Посочените трудове безусловно се вписват в проблематиката на обявения конкурс. Всяко от посочените заглавия е интересно, оригинално написано и заслужава отделно внимание. Поради спецификата на становището и ограниченията относно обема, тук ще посоча някои от достойнствата на хабилитационния труд. Заслужава внимание оригиналният подход на автора към избраната интересна тема. В рамките на 306 страници, обединени в класическа научна монография от предисловие, две глави, всяка с пет подтеми, заключение, и резюме на английски език, авторът изследва редица въпроси от британската политика към балканската държава Албания на фона на мащабните сътресения по време на Втората световна война.

В монографията авторът разглежда потресаващото отражение на войната върху Албания, началото на гражданската война, установяването на властта на комунистическите сили, ръководени от Енвер Ходжа, постепенното консолидиране на режима на Ходжа в Албания и провалените опити на британските и американските разузнавателни служби да свалят режима на Ходжа. Монографията съдържа редица научни приноси. Това е първото обобщаващо изследване на британската политика към Албания в продължение на десет години от началото на Втората световна война до зараждането на Студената война. Принос се съдържа в привличането на впечатляващя по своя обем и произход архивен материал.

Лекотата и увереността, с която доц. Бисер Петров използва архивните документи, му позволява те да бъдат вплетени като важни свидетелства в подкрепа на авторовите идеи, анализи, изводи. Той е използвал важна литература, публикувана на английски език. Сред трудовете са значими по

темата изслевания, като това на Nicholas Bethell's The Great Betrayal: The Untold Story of Kim Philby's Biggest Coup (London: Hodder and Stoughton, 1984); книгата на David Smiley *Albanian Assignment: The Memoir of an SOE Agent in World War Two* (London: Chatto & Windus, 1984); и великолепната книга на Albert Lulushi *Operation Valuable Fiend: The CIA's First Paramilitary Strike Against the Iron Curtain* (New York: Arcade Publishing, 2014). В допълнение, доц.Петров е включил и е използвал ценната колекция, съдържаща интервюта, направени от Lord Bethell за книгата му от 1984 г., която е редактирана от Robert Elsie и Bejtullah D. Destani и публикувана със заглавието: *The Albanian Operation of the CIA and MI6, 1949-1953: Conversations with Participants in a Venture Betrayed* (Jefferson, NC:McFarland & Company, 2016).

Безусловно, доц.Бисер Петров е извършил сериозна изследователска работа. Бих препоръчала на автора да използва допълнителни източници и литература, особено важни сред които са наскоро публикуваните трудове от чужди автори, посветени на важни въпроси, свързани с темата на монографията: има се предвид Глава 4 ("Britain's Secret Cold War Offensive: Ministers, Subversion, and Special Operations, 1948-51") в книгата на David W. B. Lomas, *Intelligence, Security and the Attlee Governments, 1945-51: An Uneasy Relationship?* (Manchester, UK: Manchester University Press, 2017), pp. 116-148, в която вниманието е фокусирано детайлно върху хода на секретната операция на MI6 в Албания; Глава 2 ("The Albanian Backflip") в книгата на Norman M. Naimark, *Stalin and the Fate of Europe: The Postwar Struggle for Sovereignty* (Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press, 2019), pp. 54-87; Alfred J. Rieber, *Storms over the Balkans during the Second World War* (Oxford, UK: Oxford University Press, 2022); and Elidor Mëhilli, *From Stalin to Mao: Albania and the Socialist World* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2017), както и различните статии, публикувани през последните години в списанията *Cold War International History Bulletin* and the *Journal of Cold War Studies*. В допълнение, пожелавам в бъдеще на автора да използва и разсекретените документи от Централния държавен архив в Албания

(*Arkivi Qendror Shtetëror* – AQSH), специално сектори 1 и 2, и разсекретените документи от централния архив на Autoriteti për Informimin mbi Dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit – AIDSSH, където се съдържат документи от бившата Sigurimi (Албанската служба за сигурност). Въпреки че албанските архиви не са добре организирани, изследователят не би имал спънки за достъп към ценните колекции от документи, особено в AQSH.

Втората група трудове обединява монографията, публикувана въз основа на защитения труд за придобиване на научната степен „доктор на науките" Петров, Б. *България и новото славянско движение (1941 – 1948)*. София: ИК „Гутенберг", 2019 и няколко статии и студии от посочените в списъка за участие в конкурса за рецензиране, сред които: Петров, Б. *Печалният завършек на новото славянско движение, 1947 – 1948*. – История, 2021, № 3, 244-255; Петров, Б. *Славянският фактор във външната политика на отечественофронтовска България*. – В: България и Балканите през XX век: Външна политика и народна дипломация. Състав. и науч. ред. Е. Калинова. София: УИ „Св. Климент Охридски, 2021, 178-190. В тях авторът изследва теоретичните основи и практическите изяви на славянската идея в конкретните й проявления на Балканите и специално в България. Тези трудове съдържат научна новост, ценни са особено за българската историография, тъй като изучава един важен, но неполучил заслужено внимание въпрос от историческата наука в България.

Към третата група бих отнесла статиите и студиите, които авторът е предложил за оценка, но които не се вписват в посочените по-горе теми. Към тази група бих включила студии и статии, предложени за рецензиране, които са посветени на различни теми, но са в хронологическия период на обявения конкурс. Сред тях са трудове на доц. Петров, където той изследва въпроси като антиурбанизма на сръбските колаборационисти по време на Втората световна война, отделни теми от политическата история на Гърция и държавническото поведение на нейни лидери; щрихи от държавното управление на Албания и др., както и статии, посветени на различни политико-социални въпроси от

българската история. Сред тях са: Petrov, B. *The Monarchy in Albania during World War II.* – Etudes balkaniques, 2002, № 2, 3-14. Петров, Б. *Антиурбанизмът на сръбските колаборационисти по време на Втората световна война.* – В: Градът на Балканите: Пространства, образи, памет. Съст. Р. Прешленова. София: БАН - ИБЦТ, 2021, 567-584; Петров, Б. *Беше ли легитимна партизанската война на Балканите през Втората световна война?* – В: Централна Европа и Балканите, XIX – XX век. – Сборник в чест на професор Милчо Лалков. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2019, 275-288; Петров, Б. *Колаборационистката идея за превръщането на Сърбия в селска държава през Втората световна война.* – Балканистичен форум, 2020, № 1, 63-75.

Поради невъзможността да представя приносите в трудовете от условно обособената втора и трета група по-детайлно, намирам за необходимо да споделя убеждението си, че всички заглавия са интересни като избор на тема, поднесени с оригинален творчески почерк и допринасят за запълването на празнини в изучаването на балканските международни отношения в конкурсната област. Публикациите свидетелстват за широкия научен кръгозор на автора, който не се колебае уверено да изучава различни политико-социални теми от историята на балканските държави, вплетени в кръговрата на бурните събития от 40-те години на XX век.

Наред с горните приноси, научната продукция на доц.д.н Бисер Петров е получила признание и оценка от българската и чуждата академичната общност, за което свидетелство са, от една страна, публикуването в утвърдени с висок рейтинг научни списания, от друга страна – забелязаните цитирания в авторитетни български и чужди списания.

Висока оценка заслужава и проектната дейност на доц. д.н. Бисер Петров по научни проекти на ИБЦТ-БАН, както и разработването и предлагането на лекционни курсове на български и на английски език към Центъра за обучение – БАН и издаването в тази връзка на учебно помагало.

Към комплекта от документи и материали за оценка бих отправила забележка, свързана със схематичното представяне на приносите в авторската справка за приносите. Последното отдавам на скромността на учения. Препоръките ми към доц. Петров относно бъдещото използване на научните и научно-приложни приноси се съдържат в пожеланието да ги използва по-активно за целите на учебната работа – в Центъра за обучение към БАН и/или в български университети, както и за разработване на повече образователни помагала, особено необходими за учебния процес по Балканска история, история на международните отношения на Балканите и др.

Посочените качества на научните трудове на доц. Петров и високата им цитируемост в престижни научни издания несъмнено са белег за признанието му сред научните среди в България и в чужбина като утвърден, ерудиран и уважаван учен, разпознаваем на български и чужди езици модерен автор.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Гореизложеното ми дава основание да дам заслужена висока оценка на научните трудове и на цялостната академична дейност на доц. д.н. Бисер Петров. Неговите изследвания са оригинални и представляват ценен научен принос за развитието на българската историческа наука и за историята на международните отношения на Балканите.

Убедено гласувам „положително“ за присъждане на академичната длъжност „професор“ на доц. д.н. Бисер Петров и ще препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Научния съвет на ИБЦТ-БАН за избор на Бисер Петров Петров на академичната длъжност „професор“ в ИБЦТ-БАН по: област на висше образование 2.Хуманитарни науки, професионално направление 2.2 История и археология (Международни отношения на Балканите през 40-те години на XX век).

Гр.София, 27 ноември 2022 г.

Изготвил становището: .....
(проф. д.ю.н. Надя Бояджиева)